

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm XIV. Causam.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

Sequitur 3, Si Iudex lata à se sententia iniquitatem certò cognoscat, tum parti, pro qua prolata fuit, intimare debet, vt eius executionem non petat, vel factam retractari sinat, vide quæ docui in *cir. c. 1. & lib. 3. tr. 6. de iustitia. c. 2. q. 3.*

Obijcies, Pontifex in hoc Cap. distinguit **num** sententia lata sit contra jus litigatoris, an contra jus constitutionis, atque in priori casu valere sententiam, in posteriori autem non valere, si error siue repugnantia juris aut legis in sententia expressa sit tacitè insinuans valiturum, si expressa repugnantia non sit.

Resp. Hæc dicta Pontificis secundùm præsumptionem intelligenda esse, videlicet licet ex vna parte videri possit sententiam latam esse contra jus litigatoris, vt in casu huius Capituli, prout dicemus in Not. 5. tamen ex altera parte prævalere præsumptionem, quæ est pro iustitia sententiæ, si ab ea appellatum non sit, cum sciri non possit, ex quibus causis Iudex motus fuerit ad sententiam ferendam, idè inque dicendum videtur, si sententia videatur esse contra jus constitutionis, tamen id manifestum aut notorium non existat, at verò si error seu repugnantia iuris in sententia exprimat, si videlicet Iudex sententiam suam fundet contra jus commune, tum manifesta & notoria est eius iniquitas.

Addit verò *Ioan. Andr. ex Hostiensis in c. In presentia. de renuntiatione.* Si Iudex in sententia suas causas exprimat, quarum vna sola sit contra jus constitutionis seu legem, valituram sententiam, si ex altera causa subsistere possit, quia vtile per inutile vitiari non debet. *Reg. 37. in 6.*

5 Not. IV. Testis instrumentarius petere potest, vt alius vice sua subscribat, quod intellige, si ipsemet scribere nesciat, aut impeditus sit. v. g. mancus. *secundùm glossam hinc. verb. vice sua.*

6 Not. V. Episcopus ne quidem cum consensu Capituli à se omnino eximere potest Ecclesiam suæ diocesis, prout docet *glossa recepta. in c. 1. verb. tradite. 16. q. 2.* Quòd Episcopus Ecclesiam à se totaliter eximere

non possit, ita, vt correctionem, visitationem, procurationem & Cathedricum non retineat, *argumento cap. Cùm Venerabilis. vbi id fusè tradit Ioan. Andr. n. 7. de censibus. & indicatur in hoc c.* Quando dicitur, licet instrumento donationis ab Episcopo factæ multum innitendum non videatur, tamen propter rei iudicatæ auctoritatem ita præsumendum esse, quòd Ecclesia S. Proculi ab Episcopali interdictione libera Abbati S. Zenonis plenò jure subiecta censeatur, & existat. Ratio huius notandi est, tum quia Episcopus non potest alium in diocesi præter se ordinarium constituere, vt docui in *disp. de iurisd. ordin. c. 3.* Tum quia absurdum est, quòd Episcopus Episcopalem suam curam & jurisdictionem erga aliquos sibi commissos sine Papæ auctoritate omnino exere possit, sicut *Ioan. Andr. hinc notat*, quare eadem ratione nec Parochus curam à se erga aliquem abdicare poterit.

CAPITVLVM XIV.

Causam.

PARAPHRASIS.

Inter Canonicos Novariens. Ecclesiæ ex parte vna, & A. Clericum ex parte altera controuersia erat super dictæ Ecclesiæ præbenda. illam Pontifex ex partium consensu commisit Episcopo Laudensi, qui sententiam pro Canonicis tulit, à qua Clericus A. ad Pontificem appellauit, cum autem partes coram Pontifice constitutæ in vtrâque partem pro & contra iustitiam prioris sententiæ multa adduxissent, Innoc. III. diligenti tractatu præmissis respondit: Licet ex parte A. propositum, & testium depositiones productæ sint, quòd Episcopus contra formam mandati Apostolici sententiâ promulgârit; quia tamen animus Iudicis non semper ad vnâ tantùm probationis speciem inclinatur, & alioquin Episcopi sententia nil iniquum continet, considerato etiam quòd causa ex partium communi consensu eidem fuerit commissa, quæ etiam,

ooo

etiam,

etiam, ut sententiam post causæ examinationem ferret, ab utraque parte requisitus fuit ob has causas se sententiam dictam confirmare.

S V M M A R I V M.

1. Etiam à iudice qui ex communi partium consensu impetratus, appellari potest, vti & à iudice cuius jurisdictionem partes prorogaverunt.
2. Afferuntur aliquot limitationes.
3. Difficilius sententia semel lata rescinditur, si iudex ab utraque parte electus est, qui tamen nihilominus etiam in hoc casu, de eius iustitia cognoscere debet.
4. Ostenditur modus cognoscendi & pronuntiandi in tali appellationis causa.

Not. I. Tamen si Iudex ex communi partium consensu impetratus sit, tamen ab eo appellari potest. *l. Ex consensu. 33. ff. de appellationibus.* Idemque sentiendum, si partes ad Iudicem non suum accedant prorogantes jurisdictionem eius. *l. Ex concessu.*

Excipe 1. Calum specialem legis *Episcopale 9. de Episcopali audientia.* vbi statuitur, si aliqui (videlicet laici) Episcopi Iurisdictioni in causis civilibus se committunt, appellationi locum non esse. Ita *Abb. n. 1. Alex. n. 2.*

Excipe 2. Si à Iudice, cuius iudicatio prorogatur, subditi appellare non possunt, neque prorogates jurisdictionem ab eo appellare possunt, sicuti docet *Bart. in cit. l. Episcopale. Gl. in c. B. & G. verb. prorogatio. de off. deleg.* vbi rationem dat, quia iudicatio prorogata non fit alia (cum partes jurisdictionem conferre non possint) sed extenditur, ideoque eiusdem naturæ manet, adeo ut si prorogetur iudicatio ordinaria, maneat ordinaria, sin delegata ad alias causas prorogetur, maneat delegata.

Not. II. Facilius præsumitur pro Iudicis sententia, siue ut aliter dicam, ea difficilius tanquam iniuste lata rescinditur, si Iudex ab utraque parte electus sit. Veruntamen Iudex appellationis etiam in hoc casu cognoscere debet de iustitia sententiæ prio-

ris revolvendo acta eius, quia pendente appellatione non est præsumptio pro iustitia sententiæ, quandoquidem de illa cognosci debet. Quapropter si Iudex à quo contra actorem pronuntiavit, & ex actis cognoscatur, quod actor intentionem suam legitime probavit, retractari debet sententia *c. cum Berchtold. 18. hoc tit.* & vice versa si Iudex sententiam tulit pro Actore contra Reum, at verò ex actis apparet, actorem non probasse sufficienter, retractanda est sententia. *argumento. c. Cum ad sedem. 15. verb. Nos prioris. de restit. spoliat.* Sin autem inspectis actis res dubia sit, quia videlicet non constat, testes productos in priori Iudicio fuisse integræ fidei, neque sciatur quibus aliis præsumptionibus seu in vnam seu in aliam partem nixus fuerit Iudex, adeoque res planè dubia sit, quia neque in posteriore seu appellationis iudicio novæ probationes afferuntur, hoc casu prioris Iudicis sententia, maxime si ex utriusque partis consensu electus fuerit, confirmanda erit.

Et hic videtur esse casus huius Capituli, interprete *Alex. de Nauo in fin.* fortasse enim scripserat Pont. pro Clerico ad Episcopum, ut si constaret, eum à maiore parte Capituli electum esse, ipsum institueret. Clericus autem ille produxit testes, qui deposuerunt de tali electione, quo tamen non obstante sententia contra ipsum lata fuit. hoc casu Pontifex, cum eadem sententia iniustitiæ accusaretur, per viam appellationis Respondit tamen considerando solam illam testium depositionem, pro actore Clerico sententia ferenda fuisset secundum formam mandati, quia tamen non satis constabat, quod probatio, seu depositio fuerit omni exceptione maior, aut quas alias Iudex in utramque partem præsumptiones habuerit, & vno verbo, cum iniustitiæ sententiæ inspectis ac perpen- sis omnibus, quæ coram Iudice appellationis exhibita sunt, non satis appareat, ideò sententiam eiusdem præsertim cum communi consensu impetratus sit, & ex utriusque partis requisitione pronuntiavit, non rescindendam, sed confirmandam esse.

CAP.